

Шелестіна М.Є.

викладач кафедри гуманітарних наук

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний
інститут»*

м. Харків, Україна

ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ

Основними завданнями навчання іноземних студентів на початковому етапі є формування комунікативної компетентності, що дасть їм можливість задовольнити комунікативні потреби у ситуаціях щоденного спілкування, допоможе іноземним громадянам адаптуватися в іншомовному середовищі, та підготує їх до навчання у вищих навчальних закладах України.

Проблеми викладання української мови іноземним студентам були предметом наукових пошуків Л. Бей, О. Тростинської, Т. Єфімова, Т. Лагутіна, Г. Тохтар та ін. науковців; на проблемі навчання говорінню іноземців акцентувала увагу А. Чистякова; теоретико-методологічній основі комунікативного підходу до вивчення української мови як іноземної присвячені праці О. Гончарук, В. Вдовіна. У. В. Соловій зазначає, що будь-який рівень навчального процесу повинен базуватися на тісній взаємодії мовного, мовленнєвого та комунікативного елементів [1, с. 274].

Оскільки комунікативний підхід до вивчення української мови як іноземної зорієнтований на опанування мови через спілкування, то ним передбачено включення у процес навчання комунікативних ситуацій, максимально наближених до нового для іноземних студентів середовища. Він містить взаємопов'язані види роботи і наскрізно проходить через говоріння, читання, письмо і слухання (аудіювання).

Відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти на початковому етапі навчання, у студентів мають бути сформовані навички при діалогічному мовленні брати участь у діалозі з достатнім ступенем невимушеності й спонтанності, щоб відбулася природна інтеракція з носіями мови; а також вміння брати активну участь у дискусії у знайомому контексті. При монологічному мовленні – висловлювати власну точку зору на запропоновану тему, аргументуючи її [2, с. 220].

На початковому етапі вивчення української мови як іноземної формування комунікативних навичок відбувається на основі лексико-граматичного матеріалу, що вивчається та спілкування в їх новому оточенні («У гуртожитку», «У магазині», «В університеті», «У транспорті», «У кафе»...). Студентам пропонується створювати короткі діалоги з носіями мови чи в групі, запам'ятовуючи їх шляхом багаторазового повторення. Парна робота (діалог-бесіда, діалог-розпитування) та робота в групах сприяють розвитку монологічного і діалогічного мовлення, а також вчать вмінню слухати і розуміти співрозмовника. Важливим для студентів на цьому етапі є подолання психологічного бар'єру та страху спілкуватися новою мовою.

Окремої уваги заслуговують заняття з розвитку культури мовлення. Перше знайомство зі сталими мовними конструкціями на зразок «Дякую», «Вибачте», «Будь ласка», «Доброго ранку», «На добраніч», «Радий познайомитися» та ін. відбувається на початку навчання, а в процесі завдання ускладнюються.

Набуттю вмінь правильно висловлюватися в певній ситуації сприятимуть рольові ігри та імпровізаційні. У процесі створення рольової гри викладач має враховувати потреби студентів і підбирати такі ігрові ситуації, участь у яких допоможе іноземцям адаптуватися до нового оточення та набути навичок невимушеного міжособистісного спілкування. Тематикою рольових ігор можуть бути «Знайомство у парку» (в університеті, на виставці...), «В їдальні», «В аптеці», «У банку», «На вокзалі», «У готелі», «У перукарні» та ін. «Розмова по телефону з другом» (викладачем, працівником банку...) «Орієнтування на

місцевості» (Як пройти до аптеки?, Де найближче відділення банку?, Як я можу дістатися до залізничного вокзалу?) та інші. Поступово, із накопиченням лексичного та граматичного матеріалу, завдання ускладнюються. Студентам пропонуються проблемні ігри-імпровізації: «Пропущена зупинка», «Помилковий номер», «Бронювання», «Невдалий комплімент».

Важливим елементом мовленнєвої діяльності, який сприяє збагаченню лексичного запасу студентів, а також розширенню кругозору є робота з текстами. Доречними будуть завдання на читання вголос та розуміння прочитаного (дати відповіді на питання, або створити самостійно питання до змісту тексту), закінчення прослуханого незавершеного тексту, вибір назви тексту, визначення головної думки тексту, доповнення, відтворення змісту тексту за самостійно складеним планом. Щоб студенти не обмежувалися лише сприйняттям мовлення викладача, доречно використовувати аудіо чи відеозаписи.

Розвитку зв'язного мовлення сприятиме усна побудова простих речень за моделями; розповідь на основі запропонованого зображення (доречні при вивченні лексичної теми «Пори року»); слухання, повторення та вивчення вірша чи пісні українською мовою, розповіді цікавих історій, обговорення переглянутого мультфільму.

Використання тренувальних настільних ігор внесе різноманітність у навчальний процес і сприятиме удосконаленню та розширенню мовленнєвих навичок. Наприклад, настільна гра «У місті» (обладнання – карта міста із зображенням відомих об'єктів, фішки). Завдання передбачає створення діалогу з уявним перехожим на зразок «Як пройти до театру?» Такі види роботи будуть доречними при вивченні лексики до теми «Орієнтування на місцевості» (ліворуч, праворуч, прямо, уздовж вулиці, через дорогу, за рогом, біля, між, напроти...).

Розглянуті види роботи на заняттях дозволяють розвивати та удосконалювати навички мовленнєвої діяльності і культури спілкування,

допомагають створити позитивну емоційну атмосферу, зацікавити студентів, підвищити мотивацію та ефективність навчання.

Зорієнтованість процесу мовної підготовки іноземних студентів на початковому етапі на формування і розвиток комунікативних навичок, допоможе іноземним громадянам адаптуватися в іншомовному середовищі, навчитися вільно спілкуватися у побуті та буде запорукою готовності до здобуття освіти у навчальних закладах Харкова та всієї України.

Список використаних джерел:

1. Соловій У.В. Формування комунікативної компетенції студента-іноземця у процесі вивчення української мови. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки 2014. Вип. 3. С. 273 – 280.

2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / науковий редактор українського видання, доктор педагогічних наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. 273 с.